

Rassen

Doordat de mens al eeuwenlang paarden fokt voor allerlei verschillende doeleinden, zijn er in de loop van de tijd zeer veel verschillende rassen ontstaan.

De plaats van het paard in het dierenrijk

Het paard behoort tot de:

Stam:	gewervelde dieren
Klasse:	zoogdieren
Orde:	onevenhoevige
Familie:	Equidae
Geslacht:	Equus
Soort:	Equus caballus (paard) (Equus asinus is de ezel)

Wist je dat ...

... het grootste paard een kruising was Percheron x Shire, een schofthoogte had van 2,16 meter, 1350 kg woog, werd geboren in 1959 en overleed in 1972?

... het zwaarste paard Brooklyn Supreme heette, een Belgisch trekpaard was, 1440 kg woog en dat deze hengst 1,98 meter hoog was?

... het kleinste paardenras de Falabella is, met een schofthoogte tussen de 30 en 74 cm en een gewicht tussen de 18 en 36 kg?

Temperament

De verschillende paardenrassen worden ingedeeld op basis van *temperament*. Daaronder verstaan we de manier waarop het paard zich uit. Paarden met veel temperament zijn gevoelig, bereid tot prestaties en moedig. We kennen daarbij de volgende drie groepen.

- *Volbloeds*. Lichte rijpaarden met een woestijnoorsprong. Zij zijn het resultaat van zuiver fokken over een lange periode, zonder met andere rassen te zijn gekruist. Ze zijn zeer temperamentvol, kunnen grote prestaties leveren en kunnen met weinig voedsel en water toe.
- *Warmbloeds*. Alle paardenrassen die niet tot de zware trekpaarden behoren. Vaak is in deze rassen een behoorlijke invloed van de Engelse volbloed te herkennen, omdat ze ontstaan zijn door kruisingen.
- *Koudbloeds*. Alle rassen van zware werkpaarden, die voornamelijk in stap gebruikt worden. Ze hebben een rustig temperament.

Volbloeds en warmbloeds hebben meestal een lang en smal lijf, terwijl de koudbloeds juist een diepere borst en kortere, zwaardere benen hebben dan warmbloeds met dezelfde schofthoogte. Ook de hoeven van koudbloeds zijn in verhouding erg breed.

Paarden- en ponyrassen

De verschillende paarden- en ponyrassen zijn onder andere op basis van afstamming en uiterlijke kenmerken ondergebracht in *stamboeken*. Sommige daarvan zijn *open stamboeken*, dat wil zeggen dat zij een mengvorm zijn van verschillende oorsprong (voorbeelden: KWPN en Welsh). Andere stamboeken zijn *gesloten stamboeken*, ze hebben puur bloed (voorbeelden Fries en IJslander). Een stamboek is eigenlijk een register dat wordt bijgehouden door een stamboekvereniging. Driejarige hengsten en merries kunnen worden ingeschreven na een uitgebreide keuring op exterieur en prestaties. Veulens kunnen al worden ingeschreven in het veulenboek, als de ouders voldeden aan de normen van het stamboek. Voor merries die wel voldoen aan de exterieureisen, maar van wie over de afstamming niet voldoende bekend is, heeft men meestal een hulpboek.

De meeste stamboeken voeren een brandmerk, dat op een bepaalde plaats moet zijn aangebracht. Dit is het bewijs dat een paard bij een stamboek geregistreerd staat.

Paarden worden soms ook in typen verdeeld. *Paardentypen* worden niet tot een bepaald ras gerekend, omdat ze geen vastgestelde kenmerken hebben. Daarom kunnen ze ook niet in een stamboek worden ingeschreven. Je moet hierbij denken aan paardentypen als de polo-pony, het jachtpaard of de Ierse cob. Ze hebben geen vastliggend patroon in hun afstamming, maar het zijn heel herkenbare typen die voor een bepaald doel gebruikt

worden. In sommige stamboeken maakt men een verdere onderverdeling in typen voor een bepaald doel, bijvoorbeeld binnen het KWPN.

Wanneer spreek je nu van een paard en wanneer van een pony? Die vraag is niet zo eenvoudig te beantwoorden. In het algemeen bepaalt de schofthoogte dat. Bij de internationale paardensport is bepaald dat je boven 147,9 cm van een paard spreekt, daaronder is het een *pony*. Binnen de Nederlandse paardensport mag je tot 157 cm van een pony spreken, zoals bijvoorbeeld bij Welsh-sectie K. Toch is niet alleen de schofthoogte bepalend. Ook al is een Fjord niet zo groot, het is wel degelijk een paard. Noren zouden zich beledigd voelen als je het een pony noemde!

Bij ponywedstrijden bestaat er een verdeling van de pony's in categorieën. Let daarbij op het verschil in de aanduidingen 'tot'en 'tot en met'.

- Categorie A gaat tot 1,17 m schofthoogte.
- Categorie B gaat vanaf 1,17 m tot 1,27 m.
- Categorie C gaat vanaf 1,27 m tot 1,37 m.
- Categorie D gaat vanaf 1,37 m tot en met 1,479 m.
- Categorie E gaat vanaf 1,481 m tot 1,57 m.

Bij de bespreking van het Welsh ponystamboek zul je zien dat dit stamboek er nog een eigen verdeling op na houdt in secties op basis van schofthoogte.

De warmbloeds

KWPN

Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland. Dit paard wordt gefokt in drie typen:

- 1 basistype (tegenwoordig het Gelderse type genoemd),
- 2 tuigpaardtype,
- 3 rijpaardtype (verreweg de grootste groep).

Het KWPN is een typisch voorbeeld van een open stamboek. Men kruiste Groninger en Gelderlander, vervolgens kruiste men het nageslacht met Engelse volbloeds. De nakomelingen hiervan werden weer gekruist met verwante Duitse warmbloeds. Het eindresultaat noemt men de Nederlandse warmbloed.

Figuur 2-2: Rijtuig met tuigpaard.

NRPS

Het Nederlands Rijpaarden en Pony Stamboek kent drie registers:

- 1 Nederlandse rijpony met Arabisch bloed (NPA), de pony's moeten minimaal 25% Arabisch bloed voeren;
- 2 Nederlands rijpaard met Arabisch bloed (NRA), de paarden moeten minimaal 12,5% Arabisch of Anglo-Arabisch bloed voeren;
- 3 Anglo-Arabische volbloedpaarden (AA), een gesloten fokrichting waarin paarden worden ingeschreven die uitsluitend Arabisch en Engels volbloed voeren.

Het Friese paard

Dit is het enige echte Nederlandse paardenras. Het is al een heel oud ras, dat al in de Romeinse tijd bekend was. De Fries heeft veel andere paardenrassen beïnvloed, zoals de Noorse Døle Gulbrandsdal en de Engelse Fell. Het ras is bijna uitgestorven geweest. In 1913 waren er nog maar drie Friese hengsten. Dankzij het brandstoftekort in de Tweede Wereldoorlog gingen de boeren weer meer paarden gebruiken en er werd een nieuw stamboek opgericht. Vroeger stond dit paard alleen bekend als werkpaard of tuigpaard. Tegenwoordig is het dier ook erg populair bij recreatieruiters en voor dressuur.

Kenmerken:

- schofthoogte 1,50 - 1,55 m,
- kleur altijd zwart,
- veel behang (lange staart, manen en sokken),
- weinig tot geen witte aftekening,
- veel knie-actie met lopen,
- fraai hoofd,
- hellend kruis.

De Harddraver

Dit stamboek bestaat uit veel verschillende rassen. Zo zit er American Standardbred in, Franse draver, Engels volbloed en Arabisch volbloed.

Kenmerken:

- zeer snelle en ruime draf,
- schofthoogte 1,60 m.

Duitsland heeft zeer veel warmbloedrassen, onder andere:

- Hannoveraan,
- Trakehner,
- Holsteiner,
- Oldenburger.

Volbloeds

Het Arabische volbloedpaard

Dit paardenras is een van de oudste rassen en valt op door zijn soberheid en hardheid, dat wil zeggen dat het maar weinig voedsel en water nodig heeft en toch grote prestaties kan leveren. Het is een typisch woestijnpaard, dat omstreeks het jaar 600 door de Arabieren werd gefokt uit al bestaande oosterse paarden. De Arabier wordt gezien als de basis van alle paardenrassen ter wereld; in de loop van de eeuwen heeft het op allerlei rassen invloed gehad. Het wordt nog steeds veel ingekruist met andere rassen. Dit wordt gedaan om de andere rassen wat meer temperament te geven, een lichtere bouw en wat meer uitstraling. Vroeger werden Arabieren alleen voor de show gehouden. Tegenwoordig zien we ze steeds meer in de dressuur, endurance en het westernrijden.

Ook rennen worden er gehouden onder de vlag van DARC (Dutch Arabian Racing Committee).

Het Nederlandse stamboek heet AVS (Arabisch Volbloedpaarden Stamboek). Dit stamboek registreert volgens de regels van de WAHO (World Arabian Horse Organisation).

Kenmerken:

- rank, sierlijk en elegant van bouw;
- heeft vijf lendenwervels in plaats van zes;
- heeft zestien staartwervels in plaats van achttien;
- veel temperament;
- schofthoogte 1,45 - 1,50 m.

Ook al is de Arabier meestal niet groot, hij wordt altijd paard genoemd, hoe klein hij ook is.

Het Engelse volbloedpaard

Het Engelse volbloedpaard is een heel bekend paardenras, dat vooral gebruikt wordt voor de vlakke en hinderbaan. Voor dit gebruik worden de paarden zo gefokt, dat ze op tweejarige leeftijd al mee kunnen doen aan wedrennen. Daarnaast wordt het ras ook gebruikt al rij-, spring- en dressuurpaard. Een aantal goedgekeurde volbloedhengsten wordt gebruikt ter veredeling van het KWPN-paard.

De Engelse volbloed is ontstaan doordat in de achttiende eeuw een aantal Engelse renpaarden werd gekruist met drie oosterse hengsten. Deze worden beschouwd als de stamvaders. Alle Engelse volbloeds stammen in mannelijke lijn van hen af.

De klassieke rennen worden gehouden op driejarige leeftijd. De registratie in Nederland gebeurt door de NDR (stichting Nederlandse Draf- en Rensport).

Kenmerken:

- veel temperament;
- rank van bouw;
- kan hoge snelheden bereiken in galop en draf;
- schofthoogte 1,60 - 1,65 m.

De Anglo-Arabier

Zoals bij het NRPS beschreven, zijn deze paarden ontstaan uit een kruising van Engels en Arabisch volbloed. Vooral in (Zuid-)Frankrijk worden deze paarden veel gefokt en gebruikt in rennen. Het ideale type heeft 1/3 Engelse en 2/3 Arabische volbloed in de afstamming.

Koudbloeds

Het Nederlandse Trekpaard

Doordat er nog maar weinig paarden voor de trekdienst worden gehouden, is dit ras sterk in aantal verminderd. Het Nederlandse trekpaard is identiek aan het Belgische trekpaard.

Kenmerken:

- gewillig en rustig;
- schofthoogte 1,55 - 1,60 m;
- breed en zwaar paard;
- veel behang aan de benen.

De (Pinzgauer) Noriker

Dit is een lichter slag koudbloed dan het Belgische trekpaard en wordt vooral in Zuid-Duitsland en het aangrenzende deel van Oostenrijk gefokt.

De meest voorkomende Franse koudbloeds zijn:

- Bretons,
- Comtois,
- Ardenners,
- Percheron.

De meest voorkomende koudbloeds in Engeland zijn:

- Shire,
- Clydesdale.

Pony's

Welsh pony

Een mooie en elegante pony die veel gebruikt wordt als rijdier voor recreatierijden of wedstrijdssport voor kinderen. Binnen het ras wordt een onderverdeling gemaakt op basis van hoogte en daarmee samenhangend het type.

- Sectie A, Welsh mountain pony: schofthoogte tot 1,22 m;

- Sectie B, Welsh pony: schofthoogte tot 1,37 m;
- Sectie C, Welsh pony cobtype: schofthoogte tot 1,37 m;
- Sectie D, Welsh cobpony: schofthoogte boven 1,37 m;
- Sectie K, Welsh met minimaal 25% Arabisch of Engels volbloed: schofthoogte tot 1,59 m.

Er is een sterke voorkeur voor de sectie K pony's in de D maat bij de categorie-indeling voor rijpony's.

Kenmerken:

- sterke bouw,
- korte rug,
- klein en edel hoofd,
- sterk en droog beenwerk.

New Forest

Deze uitstekende sportpony's hebben in hun bloedvoering Arabisch en Engels volbloed. Ze danken hun naam aan een bosgebied in Zuidwest-Engeland, waar nog steeds grote kuddes min of meer in het wild leven.

Kenmerken:

- rustig karakter,
- voldoende temperament,
- redelijk groot hoofd met Arabische trekken,
- goede benen,
- schofthoogte 1,40 m.

Connemara pony

Deze uit Ierland afkomstige pony is veelal ingekruist met het Engelse volbloed.

Kenmerken:

- mak,
- goed uithoudingsvermogen,
- zeer veel springaanleg,
- schofthoogte 1,30 tot 1,45 m.

IJslandse pony

Een zeer sterke en sobere pony die met gemak in staat is het gewicht van een volwassene gedurende lange tijd te dragen. De IJslander is een uniek ras, omdat het 800 jaar lang niet heeft blootgestaan aan invloeden van buiten. Hij is in de negende eeuw met Noorse kolonisten meegegaan naar IJsland en later alleen gekruist met een Shetland-type. Aan de IJslander is nog steeds goed te zien dat hij afstamt van het przewalskipaard en de tarpan.

Kenmerken:

- korte, compacte bouw,
- ruige manen,
- bezit naast de gewone gangen stap, draf en galop ook de töllt en de telgang,
- schofthoogte 1,20 tot 1,35 meter.

Dartmoor pony

Deze pony bezit ook veel springtalent. Het ras is bijna uitgestorven geweest. Van 1941 tot 1943 waren er nog maar twee hengsten en twaalf merries in het stamboek opgenomen.

Kenmerken:

- kleine, edele pony,
- sterke hals,
- gangen hebben weinig knieheffing,
- schofthoogte niet hoger dan 1,25 m.

De Haflinger

Dit bergpaardje wordt ook wel Edelweiss genoemd, naar de inheemse Oostenrijkse bloem. De vorm van de bloem zien we terug in het brandmerk van dit dier.

Figuur 2-3: Brandmerk van de Haflinger.

In de Haflinger zit Arabisch bloed. Zo stammen alle rasechte Haflingers af van de Arabische hengst El Bedavi XXII.

Kenmerken:

- klein en stevig gebouwd,
- vlotte en zekere gangen,
- klein en edel hoofd,
- lichte voskleur met vaak lichtere manen en staart,
- schofthoogte 1,38 m.

Registratie in Nederland gebeurt bij de Koninklijke Vereniging Het Nederlandse Trekpaard en de Haflinger.

Het Fjordenpaard

Het uiterlijk van dit ras doet veel denken aan zijn oervader. Het dier dankt zijn naam aan het land van herkomst: Noorwegen. Hier werd het dier namelijk veel gebruikt als lastdier bij de havens. Havens noemt men daar fjorden.

Kenmerken:

- mak,
- geelachtige lichaamskleur, meestal wildkleur bruin,
- zwarte aalstreep (lijn die loopt van maantop tot staartpunt) en vaak zebrastrepen aan de benen,
- manen en staart zijn gekleurd (zwart, wit en soms wat bruin),
- schofthoogte 1,30 - 1,40 m.

De Hackney

Dit ras bestaat uit kleinere typen tuigpony's. Ze staan bekend om snelheid en uithoudingsvermogen. In hun bloedvoering is de Fell pony terug te vinden.

Kenmerken:

- veel temperament,
- heel hoge knieheffing,
- zeer rank van bouw,
- schofthoogte: 1,50 - 1,58 m (paard), 1,35 - 1,40 m (pony).

Shetland pony

Een bekend en klein ponyras, dat erg sober is. Wordt vaak aangeraden als kinderpony.

Tegenwoordig worden ze erg klein gefokt en men noemt ze dan mini's.

Kenmerken:

- stevige bouw,
- rustig maar ondeugend karakter,
- sterk,
- kan goed tegen koude,
- schofthoogte op volwassen leeftijd maximaal 1,07 m.

Het Shetlandponystamboek is veruit het grootste ponystamboek van Nederland en benadert met het aantal dekkingen het KWPN.

Er zijn natuurlijk nog veel meer rassen, die allemaal hun typische eigenschappen en afstamming hebben. In allerlei paardenboeken en op internet kun je daarover informatie vinden.

Vragen

Wat zijn de verschillen in temperament en lichaamsbouw tussen volbloeds, warmbloeds en koudbloeds?

Wat is een stamboek?

Welke typen onderscheidt het KWPN en noem in het kort de kenmerken en de gebruiksdoelen.

Wat wordt bedoeld met soberheid en hardheid bij Arabische volbloeds?

Waarom kunnen Engelse volbloeds die op de renbaan hebben gelopen, vroeg versleten zijn?

Zoek nog minstens vijf warmbloedpaardenrassen op en vertel in het kort de kenmerken van deze rassen.

Wat is er zo bijzonder aan de IJslander?

Wat is een aalstreep?

Waarom is de Hackney minder geschikt als rijpony?

Welke secties ken je bij de Welsh pony?

Uit welk land komt de Connemara van oorsprong?

Noem twee voordelen en twee nadelen van de Shetlander als kinderpony.

Vragen

Welk koudbloed paard uit ons land is omgevormd tot de Belg?

Welk paardenras ziet men graag in telgang gaan?

Welk ponyras staat bekend als kinderpony, alhoewel het de vraag is of deze pony wel zo geschikt is voor kinderen?

Welk ponyras bezit vijf gangen?

Welk ras wordt in Nederland het meeste gebruikt als rijpaard?

Welk ras heeft minder staartwervels en minder ruggenwervels dan andere rassen?

Welk ponyras verdeelt men binnen het stamboek in de secties A, B, C, D en K?

Welk ponyras is bijna uitgestorven geweest?

Welk paardenras mag maar een kleur hebben en amper witte aftekening?

Welk paardenras zien we het meeste op de renbaan?

Welk uit Engeland afkomstig ponyras gebruiken wij vaak als sportpony?

Welk ras heeft een extreem hoge knieheffing en is door deze knieheffing alsmede zijn bouw ongeschikt als rijdier?

Welk paardenras stamt af van de Arabische volbloedhengst El Bedavi XXII?

Welk ras heeft vrijwel altijd een geelachtige kleur, een aalstreep, rechtopstaande manen en gevlamde bovenbenen?